

การพัฒนาพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21

Citizenship Development in Democratic Regimes in the 21st century

วัฒนชัย สิริญาณ¹ / ชัยรัตน์ มาสอน²

Watthanachai Siriyan / Chairat mason

¹สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Public Administration, Faculty of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

²สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

²Branch Educational Administration (Master of Education), Faculty of Education, North Bangkok University

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการประมวลแนวคิดโครงสร้างทางสังคม พลเมือง การพัฒนาพลเมือง ตามระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 แนวคิดทฤษฎีการพัฒนา แนวคิดการพัฒนาพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย 5 ประการ คือ 1) รับผิดชอบตัวเองและพึ่งตัวเองได้ 2) เคารพหลักความเสมอภาค และสิทธิของผู้อื่น 3) เคารพความแตกต่าง 4) เคารพกติกา 5) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม และสามารถสร้างพลเมืองที่ดี มีคุณภาพได้ ประเทศจะมีประชาธิปไตยที่เข้มแข็งมั่นคง และเป็นประชาธิปไตยที่เป็นการปกครองโดยประชาชน ของประชาชน และเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง ต้องมีหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย 5 ประการ คือ 1) หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน 2) หลักสิทธิและเสรีภาพของประชาชน 3) หลักความเสมอภาค 4) หลักการปกครองโดยกฎหมายและหลักนิติธรรม และ 5) หลักการเสียงข้างมาก (Majority rule) ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights) โดยในแต่ละหลักการชี้ให้เห็นถึงแนวทางพื้นฐานการปฏิบัติตนของการพัฒนาเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย

คำสำคัญ: การพัฒนาพลเมือง, ประชาธิปไตย

Abstract

This article collects all concepts of Social Structure theory, citizenship, citizen Development in Democratic Regime in 21st century, theory of development, theory of developing the citizen in democracy. This objectives aimed to present the citizenship Development in Democratic Regime in 21st century to be composed of 5 principle 1) Take responsibility for yourself and rely on yourself 2) To respect for equality and human right 3) To respect for differences 4) To respect for rule 5) To take responsibility for social and public There will make a good citizens and qualified people for strong country and democracy pulse by people and for people. Democracy composed of 5 principle 1) Peoples sovereignty principle 2) Human Rights and Freedom of the people 3) Equality 4) pule by low and rule of low 5) Majority principle with minority rights respect each principle will enhance the good citizenship developing in democratic regimes.

Keywords: development citizenship, democracy

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีประวัติศาสตร์เป็นมาอันยาวนาน ตั้งแต่บุพกาลมีวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย เป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงาม ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีวิวัฒนาการเข้าสู่ระบบศักดินา มีหัวหน้าดำรงฐานะเป็นตัวแทนชุมชนใหญ่ มีการเปิดให้ประชาชนได้ใช้ชีวิตการสัมพันธ์ภายในชุมชน ภายใต้การกำกับดูแลของผู้นำ เมื่อกาลเวลาผ่านไป ชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้น จากชุมชนจึงกลายเป็นเมือง ประเทศ เกิดรัฐต่างๆ ขึ้น มีเจ้าฟ้า หรือกษัตริย์ดำรงฐานะเป็นตัวแทนของชุมชนใหญ่ ซึ่งต่อมาเมื่อกาลเวลาผ่านไป จากชุมชนใหญ่กลายเป็นรัฐ เป็นประเทศ ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เริ่มขึ้นจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รักความสงบอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงาม ก็เริ่มที่จะลดน้อยลงไป สังคมไทยให้ความสำคัญกับวัตถุและความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น ความเสื่อมทางด้านศีลธรรมจึงเกิดขึ้นแพร่หลายทั่วไป ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยเป็นอย่างยิ่งก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมาอย่างมากมาย นับวันปัญหาดังกล่าวยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากช่วงสิบปีที่ผ่านมา สังคมไทยเต็มไปด้วยความขัดแย้ง ทางด้านความคิด จนแสดงออกถึงความรุนแรง จนเสียชีวิตและเลือดเนื้อ ประชาชนคนไทยแตกแยกเป็นหลายฝ่ายทำให้เกิดผลกระทบเป็นวงกว้างเกิดภาวะชะงักงันของประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจ การลงทุนของต่างประเทศ การส่งออกสินค้า ความเป็นอยู่ของประชาชน ขวัญและกำลังใจของคนไทย ได้ลดน้อยถอยลง สิ่งหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหของประเทศไทยได้ คือ การพัฒนาพลเมืองให้เข้าใจ เข้าถึง คำว่า ระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จึงจะทำให้สังคมไทยมีความสุข และมีสันติสุข ภายใต้คำที่ว่า “การพัฒนา, พลเมือง, ระบอบประชาธิปไตย” นั่นเอง

ความหมายและลักษณะของการพัฒนาพลเมือง

เมื่อกล่าวถึงพลเมืองของประเทศใด ย่อมหมายถึงบุคคลทั้งหลายที่มีสัญชาติของประเทศนั้น ตามกฎหมายของแต่ละประเทศ ซึ่งการดำรงตนให้เป็นพลเมืองที่ดีนั้น จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ดำรงตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย มีหลักดังนี้ คือ รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ เคารพหลักความเสมอภาคและสิทธิของผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกติกาสังคม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และส่วนรวม อีกทั้งการนำความรู้ความเข้าใจในหลักการของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญควบคู่กันไปกับการสร้างพลเมืองที่ดี ซึ่งหัวใจ

สำคัญของระบอบประชาธิปไตย คือ (1) หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (2) หลักเสรีภาพ (3) หลักความเสมอภาค (4) หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม (5) หลักการเสียงข้างมาก (Majority rule) ควบคู่ไปกับการเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority rights)

“การพัฒนา” หมายถึง การเปลี่ยนแปลง การทำให้ดีขึ้น การทำให้เจริญขึ้น (Dictionary of Royal Academy 2011 (2013: 827)

“พลเมือง” หมายถึง ชาวเมือง ชาวประเทศ ประชาชน ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้ครบถ้วน ทั้งกิจที่ต้องทำ และกิจที่ควรทำ (Dictionary of Royal Academy 2011, 2013: 817)

“ระบอบประชาธิปไตย” หมายถึง ระบอบการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ โดยอาศัยหลักการของการแบ่งแยกอำนาจและหลักการที่ว่าด้วยความถูกต้องแห่งกฎหมาย การที่ประชาชนเป็นผู้เป็นใหญ่ เป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในสังคมชุมชนที่ตนอาศัยและมีความผูกพันอยู่ ระบอบประชาธิปไตยภาษาอังกฤษ คือ (Democracy) และภาษากรีก คือ (Demokratia) ซึ่งประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ Demos ที่แปลว่า ประชาชน (The people) กับคำว่า Kratia ที่มีรากฐานมาจากคำกริยาคำว่า Kratien หรือคำนามจะเขียนว่า Kratos แปลว่า การปกครอง (to rule) ดังนั้นประชาธิปไตย (Demokratia) จึงหมายถึง การปกครองโดยประชาชน (Government by the people) หรือหมายถึง ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายตาม Dictionary of Royal Academy 2011 ที่หมายถึง ระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ (Sinsawat, 2011: 15)

ลักษณะของการพัฒนาพลเมือง

ประชาธิปไตยจะพัฒนาก้าวหน้าไปได้มากน้อยเพียงใดนั้น ปัจจัยสำคัญอยู่ที่การพัฒนาตนเองของประชาชนเป็นหลักการพัฒนาตนเองของประชาชนหมายถึงการพัฒนาในหลายๆ ด้าน แต่การพัฒนาเบื้องต้นที่สำคัญที่สุดก็คือการพัฒนาตนเองทางด้านการศึกษา คนที่มีการศึกษานั้นจะเป็นคนที่มีระบบและระเบียบทางความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เมื่อพบกับปัญหาใดปัญหาหนึ่งที่จะต้องตัดสินใจก็จะใช้ความรู้ที่สั่งสมมานั้นไตร่ตรองเพื่อการตัดสินใจได้อย่างมีหลักมีเกณฑ์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยคนที่มีความรู้มากเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะความรู้ของคนจะช่วยให้การวิเคราะห์สิ่งที่ปรากฏขึ้นในสังคมเป็นไปอย่างถูกต้องมากขึ้นและมีความเป็นตัวของตัวเองสูงที่จะตัดสินใจสิ่งใดได้ด้วยคามเชื่อมั่นโดยไม่ต้องมีใครมาโน้มน้าวให้เป็นพลเมืองดีตาม

วิถีชีวิตประชาธิปไตย มีแนวทางการปฏิบัติตนดังนี้ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล การรับฟัง ข้อคิดเห็นของผู้อื่นการยอมรับเมื่อผู้อื่น มีเหตุผลที่ดีกว่า การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ การเคารพระเบียบของสังคม การมีจิตสาธารณะ คือ ทำประโยชน์ส่วนรวมและรักษาสาธารณสมบัติ

การเป็นพลเมืองที่ดีจะมีลักษณะอย่างไรนั้นสังคมจะเป็นผู้กำหนดลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อจะได้พลเมืองที่ดี คุณสมบัติของสมาชิกในสังคมจะต้องมีคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ดี เช่น ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด รับผิดชอบ มีเหตุผล โอบอ้อมอารี มีเมตตา เห็นความสำคัญของ ประโยชน์ส่วนรวม มีคุณธรรมนำความรู้ มีการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ดังนั้น พลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย จึงหมายถึง ประชาชนที่ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้ครบถ้วนทั้งสิ่งที่ต้องทำ และ กิจที่ควรทำ ร่วมกันตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของสังคมที่ตนอาศัยผูกพันอยู่ ดำเนินชีวิตในสังคมโดยยึดหลักประชาธิปไตย ในชีวิตประจำวันในการอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติต่อกัน ด้วยความเคารพทั้งกาย วาจา และใจ ไม่ก้าวร้าวสิทธิของผู้อื่น และเคารพกฎเกณฑ์ในสังคม (Thawanarunitkul, 2012: 23)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประชาธิปไตย

อริสโตเติล ได้เปรียบเทียบแบ่งรูปแบบการปกครองออกเป็นสามรูปแบบ ได้แก่ การปกครองโดยบุคคลเพียงคนเดียว (สมบูรณาญาสิทธิราช/ทรราช) การปกครองโดยคณะบุคคลส่วนน้อย (อภิชนาธิปไตย/คณาธิปไตย) และการปกครองโดยคนส่วนใหญ่ (โพลิตี/ประชาธิปไตย) ซึ่งรูปแบบที่กล่าวมานั้น อริสโตเติลได้จัดรูปแบบการปกครองออกเป็นรูปแบบที่ดีและเลวตามลำดับและเขาได้พิจารณาว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ดี เมื่อเทียบกับการปกครองโดยชนชั้นกลาง เขาเชื่อว่ารากฐานของระบอบประชาธิปไตยนั้นมาจากเสรีภาพ ซึ่งมีการปกครองแบบดังกล่าวเท่านั้นที่พลเมืองสามารถแบ่งปันเสรีภาพร่วมกันได้ ซึ่งเขาได้โต้แย้งว่าเป็นวัตถุประสงค์ของการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยทิศทางหลักของเสรีภาพ ประกอบด้วยภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี เนื่องจากทุกคนมีความเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเหลื่อมล้ำทางฐานะ ความสามารถ ชาติกำเนิดและอาศัยอยู่ร่วมกันได้ (Ethridge and Handelman, 2010 : 11)

จอห์น ล็อก นักปรัชญาชาวอังกฤษ ในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 17 “ผู้ปกครองที่ได้รับจากผู้ได้ปกครอง” ล็อกเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีสถานะในธรรมชาติเท่าเทียมกันย่อมมีเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ และมีความเสมอภาคกัน หมายความว่า มนุษย์แต่ละคนมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ รวมทั้งการจัดการกับทรัพย์สินสมบัติและกับตัวของเขาเองตามที่เห็นสมควร ภายใต้ขอบเขตของกฎธรรมชาติ โดย

ไม่ขึ้นอยู่กับหรือเป็นทาสของเจตจำนงผู้อื่น จากแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เสรีภาพไม่ใช่การกระทำอะไรตามอำเภอใจ แต่กระทำภายใต้กรอบของกฎเกณฑ์ ตามความแนวคิดของจอห์น ล็อก มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ มีเสรีภาพโดยสมบูรณ์ ภายใต้กรอบของกฎเกณฑ์ที่ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน สังคมการเมืองมีกำเนิดขึ้นจากการที่ทุกคนตกลงที่จะร่วมมือกัน ข้อตกลงระหว่างมนุษย์นี้ ล็อกเรียกว่า ปฐมสัญญา (Original compact) หรือเป็นที่รู้จักกันในภายหลังว่า สัญญาประชาคม (Social contract) ซึ่งแก่นของทฤษฎีการเมืองของล็อกก็อยู่ที่สัญญาประชาคมนี้ (Ethridge and Handelman, 2010 : 56)

โรเบิร์ต เอ คาห์ลได้โต้แย้งหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยนี้ เพื่อเป็นการตัดสินใจร่วมกันอย่างผูกมัดแล้ว พลเมืองแต่ละคนในชุมชนก็สมควรจะได้รับประโยชน์ตามที่ตนได้กำหนดไว้ ให้เป็นการพิจารณาอย่างเท่าเทียมกัน จึงไม่จำเป็นที่ประชาชนทุกคนจะมีความพึงพอใจอย่างเสมอกัน ในการตัดสินใจของส่วนรวมนั้น เราได้ใช้คำว่า “โพลีอาร์ชี” (Poliarchy) เพื่อใช้แทนสังคมซึ่งมีรูปแบบขนบธรรมเนียมและการปฏิบัติ อันจะนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่ถูกต้อง แต่สิ่งแรกที่ต้องมาก่อนขนบธรรมเนียมปฏิบัติเหล่านี้ คือการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม เพื่อเลือกผู้แทนที่จะทำหน้าที่บริหารนโยบายส่วนรวมทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดของสังคม (Ethridge and Handelman, 2010 : 60)

โจเซฟ ชูเปเตอร์, วิลเลียม เอช, ไกรเกอร์ อดัมปรี เซเวอร์สกี และริชาร์ด พอสเนอร์ ตามแนวคิด จุลนิยม ประชาธิปไตย คือ รูปแบบการปกครอง ซึ่งประชาชนได้มอบสิทธิในการใช้อำนาจให้กับผู้นำทางการเมืองตามระยะเวลาการเลือกตั้งคราวหนึ่ง ตามแนวคิดจุลนิยมประชาชนไม่สามารถและไม่มีสิทธิในการปกครองเนื่องจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาส่วนใหญ่ของมนุษยชาตินั้น ไม่มีวิสัยทัศน์หรือถ้ามีก็เลว (Moten and Islam, 2009 : 87)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย

สำหรับแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่ช่วยในการอธิบายมีอยู่หลายทฤษฎีด้วยกัน ซึ่งในส่วนนี้จะขอกล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีการเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย ที่สำคัญดังนี้ คือ (Thawanarunitkul, 2012: 21)

1. แนวคิดรับผิดชอบตนเอง และพึ่งตนเองได้

การพึ่งตนเองเป็นเรื่องที่ทุกคนควรจะพึ่งตนเองได้เมื่อถึงเวลาที่จะต้องพึ่งตนเอง คือ ต้องใช้ความสามารถของตนเองที่มีให้เต็มที่เสียก่อน ที่จะออกปากขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น โดยธรรมชาติคนเรานั้นจะมีศักยภาพ และคุณค่าในตนเอง คือ การที่จะเป็นตัวของตัวเองในการที่จะพากเพียรพยายาม ให้ตัวเองได้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ต้องการ ต้องรู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเอง การพึ่งตนเองได้จะช่วยให้สามารถเลี้ยงครอบครัวได้อย่างมีความสำคัญ สามารถปรับปรุงตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเองได้ สามารถวินิจฉัย และตัดสินใจด้วยความเชื่อมั่น และรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์

2. แนวคิดเคารพหลักความเสมอภาค และสิทธิของผู้อื่น

หลักความเสมอภาคถือว่าเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ย่อมได้รับการรับรอง และคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์โดยมิต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่นๆ อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นกำเนิด และขณะเดียวกันก็ถือว่าหลักความเสมอภาคนี้เป็นหลักที่ควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจของตนตามอำเภอใจ โดยการใช้อำนาจรัฐแก่กลุ่มบุคคลใด บุคคลหนึ่ง รัฐจะต้องสามารถอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดจึงกระทำการอันก่อให้เกิดผลกระทบ หรือเป็นการให้ประโยชน์แก่บุคคลใด บุคคลหนึ่ง โดยเฉพาะ หากการให้เหตุผลไม่อาจรับฟังได้ แสดงว่าการใช้อำนาจของรัฐนั้นเป็นไปตามอำเภอใจ ดังนั้นหลักความเสมอภาคจึงเป็นหลักสำคัญในการรับรอง และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และสามารถนำมาตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการได้ (Presertkul, 2552: 32-33)

สรุปได้ว่าประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่เป็นอำนาจสูงสุดในประเทศเป็นของประชาชน ดังนั้น ในระบอบประชาธิปไตยไม่ว่าประชาชนจะแตกต่างหรือสูง ต่ำ กันอย่างไร ไม่ว่าจะร่ำรวยหรือยากจน ทุกคนล้วนเท่าเทียมกัน คือ คนในแนวระนาบ (Horizontal) เห็นคนเท่าเทียมกับคนอื่น และเห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตน ไม่ว่าจะยากดีมีจน ทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรี ของความเป็นเจ้าของประเทศอย่างเสมอกัน ถึงแม้จะมีการพึ่งพาอาศัย แต่จะเป็นไปอย่างเท่าเทียม ซึ่งจะแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากสังคมแบบอำนาจนิยมในระบอบเผด็จการ หรือสังคมระบบอุปถัมภ์ ซึ่งโครงสร้างสังคมจะเป็นแนวตั้ง (Vertical) ที่ประชาชนไม่เสมอภาค ไม่เท่าเทียม ไม่ใช่อิสระชน และเห็นคนอื่นในแนวตั้ง (Vertical) ที่ประชาชนไม่เสมอภาค มีคนที่อยู่สูงกว่า มีคนที่อยู่ต่ำกว่า โดยจะยอมคนที่อยู่สูงกว่า และเหยียดคนที่อยู่ต่ำกว่า ซึ่งไม่ใช่ลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

แนวคิดและทฤษฎีของสิทธิและเสรีภาพ

สำหรับแนวคิดและทฤษฎีของสิทธิและเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย มีดังต่อไปนี้

ความหมายของคำว่า สิทธิ (Rights)

สิทธิ หมายถึง เป็นสิ่งที่ติดตัวของมนุษย์ทุกคนตามธรรมชาติที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ซึ่งไม่มีใครล่วงละเมิดได้ คนเกิดมามีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่รอด และต้องมีชีวิตอยู่อย่างสมเกียรติ และมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความมีอยู่ของสิทธิตามธรรมชาตินี้ แม้เมื่อยังไม่มีกฎหมายรองรับสิทธิก็ยังมีอยู่ (Department of Justice, 2012 : 18)

ความหมายของคำว่า เสรีภาพ (Freedom)

เสรีภาพ หมายถึง การที่มนุษย์สามารถทำอะไรก็ได้ภายใต้ขอบเขตของศีลธรรมอันดีงามโดยไม่เบียดเบียนสังคมหรือไม่ล่วงล้ำสิทธิของบุคคลอื่น หรือสิทธิของส่วนรวม เราจึงเห็นว่าการใช้ 2 คำนี้พร้อมกัน คือ สิทธิและเสรีภาพในปณิญาสากลว่าด้วยมนุษยชนของสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) มักจะใช้คำว่าสิทธิเสรีภาพ ที่จะแสดงความคิดเห็นและแสดงออก หรือสิทธิและเสรีภาพในการเลือกคู่ครอง และสร้างครอบครัว เป็นต้น (Department of Justice, 2012 : 20) สิทธิและเสรีภาพในความเป็นพลเมืองเป็นสิทธิเสรีภาพเกี่ยวกับการที่สามารถเรียกร้องความต้องการขั้นพื้นฐานจากรัฐ ในฐานะที่เป็นราษฎร ซึ่งรัฐมีหน้าที่ให้การสนองตอบในรูปของการบริการสาธารณะ ถือเป็นสิทธิที่จะร้องขอได้ โดยเกิดขึ้นมาจากความเป็นพลเมือง โดยรัฐไม่อาจจะปฏิเสธความรับผิดชอบ เช่น สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา สิทธิของผู้บริโภค เสรีภาพในการชุมนุม สิทธิการรับข้อมูลข่าวสาร สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่น สิทธิและเสรีภาพในความเป็นพลเมืองจึงเป็นสิทธิของพลเมืองที่ไม่จำเป็นว่าทุกคนจะต้องได้รับประโยชน์เท่ากัน หากแต่เป็นสิทธิอะไรของใครก็เป็นหน้าที่ของรัฐ ที่จะต้องรับผิดชอบในการสนองตอบต่อการใช้สิทธินั้น กล่าวคือ สิทธิเสรีภาพของพลเมืองจึงเป็นสิทธิที่สงวนไว้ให้ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐ ที่จะต้องจัดหาให้ประชาชน

สรุปได้ว่า สิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนไทยตามหลักสิทธิมนุษยชน และตามรัฐธรรมนูญ จะบรรลุตามเจตนารมณ์ได้ด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยยึดมั่นตามหลักความเสมอภาค หรือการไม่เลือกปฏิบัติ โดยยึดหลักว่าต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระเหมือนกัน อย่างเท่าเทียมกัน และจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกัน ให้แตกต่างกันไปตามลักษณะของเรื่องนั้น ใน

ระบอบประชาธิปไตย จึงต้องการพลतिผู้อื่น และจะต้องไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนเองไปละเมิดสิทธิของผู้อื่นเช่นกัน

แนวคิดทฤษฎีการเคารพความแตกต่าง

การที่บุคคลในระบอบประชาธิปไตยมีความเสมอภาคกันอาจทำให้บุคคลในสังคมขัดแย้งแตกแยกกัน เพราะบุคคลในระบอบประชาธิปไตยย่อมมีความแตกต่างกันในทางความคิดเห็นหรืออื่นๆ ได้ แต่ความแตกต่างเหล่านี้ต้องไม่เป็นเหตุให้บุคคลโกรธเกลียด ทะเลาะ ขัดแย้ง ทำร้ายจนกระทั่งสังหารบุคคลอื่นได้ บุคคลในระบอบประชาธิปไตยต้องมีขันติธรรม (tolerance) กล่าวคือบุคคลในระบอบประชาธิปไตยต้องอดทนต่อความแตกต่างของกันและกันได้ ความแตกต่างของบุคคลในระบอบประชาธิปไตยต้องไม่ทำให้สังคมแตกแยก ดังนั้นเพื่อมิให้ความต่างนำมาซึ่งความแตกแยกในสังคม พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ถึงแม้จะแตกต่างกัน และไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นต่างจากตนเอง ถึงแม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม (Thawanarunitkul, 2012 : 32)

สรุปได้ว่า การอยู่ร่วมกันในสังคมไม่ว่าในชุมชน องค์กรต่างๆ สิ่งสำคัญที่เป็นการขับเคลื่อนให้ชุมชนหรือองค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และลดความขัดแย้งต่างๆ ในสังคมนั้นจะต้องมีความใจกว้าง ซึ่งจะต้องในใจกว้างยอมรับทุกความคิดเห็น แม้กระทั่งความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง เพราะความแตกต่างไม่ใช่ความแตกแยก แต่เป็นการพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติเดินหน้าต่อไปได้ อีกทั้งยังต้องมีความใจเย็น ต้องอดทนรับฟังการแสดงความเห็นของผู้อื่นอย่างใจเย็น ไม่รีบร้อนตัดสินใจตามความคิดเห็นของตนเอง ควรรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และจึงค่อยสรุปหลอมรวมความคิดเห็นของทุกคน

แนวคิดทฤษฎีการเคารพกติกา

ประชาธิปไตยต้องใช้ใช้กติกาหรือกฎหมายในการปกครอง โดยทุกคนมีความเสมอภาคกันภายใต้กติกานั้น แต่ถึงแม้จะมีกฎหมาย หรือมีกติกา แต่หากว่าทุกคนไม่เคารพหรือไม่ปฏิบัติตาม กติกาก็จะไม่เกิดประโยชน์อะไร อีกทั้งยังเกิดความขัดแย้งในสังคม ระบบประชาธิปไตยจึงจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทุกคนต้องเคารพกติกา และยอมรับผลของการละเมิดกติกา ทุกคนจึงต้องเคารพกติกาถ้ามีปัญหาหรือความขัดแย้งเกิดขึ้นก็ต้องใช้หลักการประชาธิปไตย (Thawanarunitkul, 2012: 28)

สรุปได้ว่า การเคารพกติกานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจะทำให้สังคมในระบบประชาธิปไตย มีความเป็นธรรมโดยประชาชนจะต้องสนใจให้ความร่วมมือ และช่วยกันผลักดันให้กฎหมายและกติกาต่างๆ ของสังคมมีความเป็นธรรมสำหรับทุกคน จึงจะประสบความสำเร็จจากการเคารพกติกา และยอมรับผลของการไม่เคารพกติกาและเพื่อลดปัญหา ความขัดแย้ง ที่จะเกิดขึ้นในสังคมนั้นระบบประชาธิปไตย

แนวคิดทฤษฎีการรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม

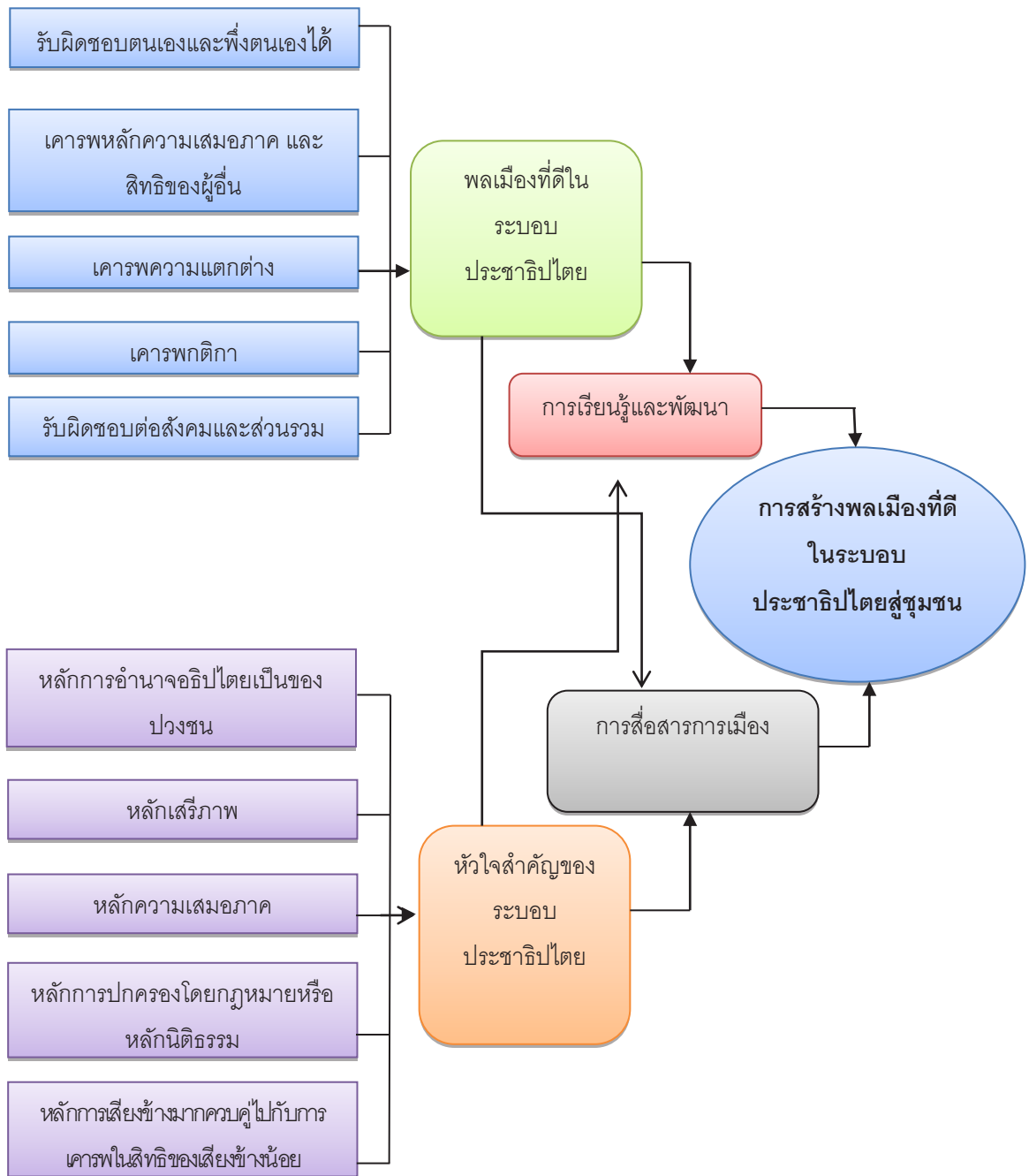
ในสังคมและประเทศชาตินั้น พลเมืองต้องตระหนักรู้เสมอว่าการกระทำใดๆ ของตนเองย่อมมีผลต่อสังคมและส่วนรวม เห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหานั้นๆ โดยเริ่มต้นที่ตนเอง ไม่ใช่ทำตามใจตนเอง ไม่คำนึงถึงส่วนรวม ดังนั้นนอกจากจะต้องเคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น และรับผิดชอบต่อผู้อื่นแล้ว พลเมืองในระบบประชาธิปไตย จะต้องใช้สิทธิเสรีภาพของตน โดยรับผิดชอบต่อสังคมด้วย (Thawanarunitkul, 2012: 35)

สรุปได้ว่าพลเมืองในระบบประชาธิปไตยต้องรับผิดชอบต่อสังคม และมองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม เห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา ร่วมกันแก้ไขปัญหา ไม่ก่อปัญหา และลงมือทำด้วยตนเอง

นอกจากนั้นแล้ว ยังมีนักวิชาการ นักบริหารของต่างประเทศ ได้แสดงทัศนะต่อระบบประชาธิปไตย ซึ่งมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง จึงขอยกตัวอย่างดังนี้ คือ ดร.ไอ เคอร์คูต ปุตรา เอราวัน ผู้อำนวยการบริหารสถาบันแห่งสันติภาพและประชาธิปไตย กระทรวงการต่างประเทศ อินโดนีเซีย กล่าวว่า ประชาธิปไตยแบบเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวอาจไม่เหมาะสมกับประเทศไทย เพราะประชาธิปไตยต้องมีการตอบสนองต่อผู้คนและประชาชน ต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการ

เสนอนโยบาย ประการแรกชุมชนต้องมีความสัมพันธ์ร่วมกันกับประชาธิปไตย โดยสะท้อนเสียง สิทธิ เสรีภาพ ทางการเมืองสู่ภายนอก และออกแบบการตรวจสอบให้ประชาชน กำกับดูแลการดำเนินงานของรัฐ งานนโยบายตอบสนองความต้องการหรือไม่อย่างไร ส่วนทักษะของ นายเธรอน อาเชลตัน ผู้อำนวยการแผนงานการมีส่วนร่วมของพลเมือง สถาบันส่งเสริมประชาธิปไตย สหรัฐอเมริกา กล่าวว่า ชุมชนมีความสัมพันธ์กับการเมืองและรัฐบาล ในฐานะผู้มีสิทธิตัดสินใจและ เป็นผู้แทนของสังคม แต่แค่การส่งเสียงอาจไม่เพียงพอ กลไกที่ดีที่สุด ที่มาช่วยสะท้อน คือ ภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ทุกมิติของประชาชน การจัดการในลักษณะนี้ จำเป็นต้องสร้างผู้นำเชื่อมโยงกระบวนการทำงานให้เข้มแข็ง หล่อหลอมให้รากหญ้า สร้างอิทธิพลให้ตนเองก่อนเข้าสู่กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับทักษะของ นายแอนดรูว์ สตีเฟนเอลดิส ผู้อำนวยการเอเชียและแปซิฟิกสถาบันนานาชาติเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง กล่าวว่าประชาสังคม ควรมีบทบาทในรูปแบบของตัวแทน ซึ่งต้องอาศัยการประเมิน หรือการวิจัย แนวคิดจากภาคประชาชน เพื่อสะท้อนประชาธิปไตยท้องถิ่น ที่สำคัญต้องมองว่างานวิจัยเป็นสิ่งที่ลงมือทำอย่างจริงจัง แต่ให้มองเป็นกระบวนการเพื่อหาคำตอบให้สังคมในด้านต่างๆ และสะท้อนความเข้มแข็งของชุมชน (Laothamatas, 2000: 56-58)

สรุปจากบทความของนักวิชาการ นักบริหาร ทุกคน ล้วนให้ความสำคัญกับประชาชนทั้งสิ้น ในการขับเคลื่อนให้ประเทศได้เดินหน้าต่อไป ในระบอบประชาธิปไตย ส่งเสริมประชาชนให้รู้หน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี ให้มีบทบาทในการตัดสินใจ และมีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อปกป้องและเรียกร้องสิทธิต่างๆ รวมทั้ง ติดตาม ควบคุม และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ในส่วนของรัฐควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่ดีสู่ประชาชน ทั้งในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับชุมชน รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย มีความสำคัญอย่างไร และสุดท้ายก็จะส่งผลให้ระบอบประชาธิปไตยมีเสถียรภาพมากขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีที่ได้ศึกษาแล้ว สามารถสรุปเป็นผังโนทัศน์ได้ดังนี้



แผนภาพที่ 1: การพัฒนาพลเมืองตามระบบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21

จากแผนภาพที่ 1 สามารถอธิบายกลไกการพัฒนาพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 ได้ดังนี้ คือ

การพัฒนาพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย

1. รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ เป็นเรื่องที่ทุกคนควรจะต้องพึ่งตนเองได้เมื่อถึงเวลาที่ต้องพึ่งตนเอง รู้จักการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง การพึ่งตนเองได้จะช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข
 2. เคารพหลักความเสมอภาค และสิทธิของผู้อื่น หลักความเสมอภาคถือว่าเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งย่อมได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่นๆ ดังนั้นหลักความเสมอภาคจึงเป็นหลักสำคัญในการรับรอง และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน
 3. เคารพความแตกต่าง ทุกคนต้องยอมรับและเคารพความแตกต่าง ของแต่ละบุคคล เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ถึงแม้จะมีความแตกต่างกัน ทุกคนในสังคมนั้นจะต้องมีความใจกว้าง ใจดี และใจเย็น มองโลกในแง่บวก
 4. เคารพกติกา ทุกคนในสังคมมีความเสมอภาคกัน ภายใต้กติกานั้น จึงจะเกิดประโยชน์ก่อให้เกิดสันติสุขในสังคม
 5. รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ทุกคนต้องมีความตระหนักในการรับผิดชอบต่อสังคม ทุกคนมีส่วนในการแก้ไขปัญหา โดยเริ่มต้นที่ตนเอง จึงจะส่งผลดีต่อสังคมส่วนรวมต่อไป
- นอกจากนี้แล้วการพัฒนาพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับรูปแบบประชาธิปไตย โดยสามารถอธิบายถึงรูปแบบประชาธิปไตย ดังนี้

รูปแบบประชาธิปไตย

ระบอบประชาธิปไตย หรือการปกครองตนเองของประชาชน สามารถแบ่งได้คือ

1. ประชาธิปไตยโดยตรง ประชาชนมาประชุมกัน อภิปรายและลงคะแนนกันในเรื่องสำคัญ เช่น การประชุมเรื่องงบประมาณ กฎหมาย ในระดับท้องถิ่น หรือการลงประชามติในระดับประเทศ เช่น การจะรับหรือไม่รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่
2. ประชาธิปไตยโดยระบบผู้แทน เนื่องจากประเทศส่วนใหญ่มีประชาชนมาก มีความซับซ้อน ต้องแบ่งงานกันทำ จึงมักใช้วิธีเลือกผู้แทนขึ้นให้เป็นฝ่ายบริหารฝ่ายออกกฎหมาย

3. ประชาธิปไตยแบบประชาชนมีส่วนร่วม การผสมผสานทั้ง 2 แบบแรก รวมทั้งการให้ประชาชนมีการปกครองในระดับท้องถิ่น เมืองค์กรอิสระที่รักษาผลประโยชน์ฝ่ายประชาชน มีสื่อมวลชนและองค์กรประชาชนที่เข้มแข็ง ภาคประชาชนหรือสังคมพลเมืองมีบทบาทในการตัดสินใจเรื่องการบริหารประเทศค่อนข้างมาก ไม่ได้ปล่อยให้ผู้แทนทำทุกอย่างโดยประชาชนให้ใช้สิทธิแค่เลือกตั้งผู้แทนนานๆ ครั้งเท่านั้น ตั้งแต่ปี 2475 ประเทศไทยใช้ประชาธิปไตยแบบที่ 2 เป็นบางช่วง (บางช่วงเป็นเผด็จการทหาร) ประเทศไทยควรใช้แบบที่ 1 และ 3 เพิ่มขึ้นเพราะระบอบประชาธิปไตย โดยระบบผู้แทนมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในสภาพที่นักการเมืองกลุ่มน้อยมีฐานะทางเศรษฐกิจสูง มีอำนาจและความรู้สูงกว่าประชาชนส่วนใหญ่มาก ทำให้คนกลุ่มนี้มักได้เป็นผู้แทน และมักจะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ รวมทั้งการคอร์รัปชัน การหาผลประโยชน์ทับซ้อน โดยอ้างว่าเพราะประชาชนเลือกพวกเขาเข้าไปแล้ว เขาจะทำอะไรก็ได้ถือว่าเป็นประชาธิปไตยทั้งนั้น ประชาธิปไตยโดยระบบผู้แทน หมายถึงว่า ประชาชนเลือกผู้แทนเข้าเป็นผู้บริหารจัดการแทนตัวพวกเขา เพื่อให้การบริหารประเทศเพื่อประโยชน์ของประชาชน ไม่ใช่เลือกไปเป็นเจ้านายและประชาชนยังมีสิทธิคัดค้านถอดถอนผู้แทนที่ขึ้นไปเป็นรัฐบาลแล้วไม่ได้ทำหน้าที่อย่างซื่อตรงและเพื่อส่วนรวมด้วย แต่รัฐธรรมนูญที่ผ่านมาไม่ได้เปิดช่องทางและไม่มีการให้การศึกษาและข่าวสารแก่ประชาชนว่า ประชาชนมีสิทธิ ประการหลังที่สำคัญนี้ด้วย ประชาชนได้เลือกผู้แทนไปเป็นเจ้านายในระบอบอำนาจนิคมซึ่งเป็นระบอบเก่า แต่วัฒนธรรมแบบอำนาจนิคม (ยกย่องเกรงกลัวคนมีอำนาจ) ยังตกค้างมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในประเทศไทย และประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ที่ประชาชนได้รับการศึกษาและข่าวสารน้อยและ หรือได้รับแบบคุณภาพต่ำ ทำให้เป็นประชาธิปไตยแค่รูปแบบหรือเป็นประชาธิปไตยเพียงบางส่วน ยังไม่ใช้การปกครองตนเองของประชาชน ที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ระบอบประชาธิปไตย ไม่ใช่หมายถึงแค่ ประชาธิปไตยทางการเมือง (ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ เลือกตั้ง คัดค้าน ถอดถอน ผู้แทนได้) เท่านั้น หากต้องเป็นประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ (มีการกระจายทรัพย์สิน และรายได้ที่เป็นธรรม มีการแข่งขันที่เป็นธรรม) และประชาธิปไตยทางสังคม (ประชาชนมีการศึกษา รับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีสิทธิเสรีภาพ และโอกาสการเข้าถึง ศาสนา ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม อย่างเสมอภาคกัน) ด้วย ประชาธิปไตยสองอย่างหลังนี้ ประเทศไทยยังมีน้อย รวมทั้งไม่มีการให้การศึกษา ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารประชาชนในเรื่องนี้มากพอ เป็นเหตุให้ประชาธิปไตยการเมืองพัฒนาไปได้ช้ามาก ประชาธิปไตยในแง่ของเนื้อหา ระบอบประชาธิปไตยไม่ได้หมายถึงแค่ระบบการเลือกตั้ง หากต้องประกอบไปด้วยสถานะความเป็น

ประชาธิปไตย หัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย 5 ประการ คือ 1) หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน 2) หลักเสรีภาพ 3) หลักความเสมอภาค 4) หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรมและ 5) หลักการเสียงข้างมาก (Majority rule) ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights)

1) **หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน** ประชาชนแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของโดยใช้อำนาจที่มีตามกระบวนการเลือกตั้งอย่างอิสระและทั่วถึงในการให้ได้มาซึ่งตัวผู้ปกครองและผู้แทนของตน รวมทั้งประชาชนที่มีอำนาจในการคัดค้านและถอดถอนผู้ปกครองและผู้แทนที่ประชาชนเห็นว่า มิได้บริหารประเทศในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม เช่น มีพฤติกรรม ร่ำรวยผิดปกติ

2) **หลักเสรีภาพ** ประชาชนทุกคนมีความสามารถในการกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บุคคลต้องการ ตราบเท่าที่การกระทำของเขานั้น ไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงของประชาชาติ

3) **หลักความเสมอภาค** การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและคุณค่าต่างๆ ของสังคมที่มีอยู่จำกัดอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกกีดกันด้วยสาเหตุแห่งความแตกต่างทางชั้นวรรณะทางสังคม ชาติพันธุ์ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือด้วยสาเหตุอื่น

4) **หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม** การให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ ฯลฯ อย่างเสมอภาคกัน โดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ละเมิดเพิกถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ และไม่สามารถใช้อิทธิพลอยู่เหนือกฎหมาย หรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่นๆ ได้

5) **หลักการเสียงข้างมาก (Majority rule) ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights)** การตัดสินใจ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนหมู่มาก ไม่ว่าจะเป็น การเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเข้าสู่ระบบการเมือง การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ ย่อมต้องถือเอาเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้นๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือก โดยถือว่าเสียงข้างมากเป็นตัวแทนที่สะท้อนความต้องการ/ข้อเรียกร้องของประชาชนหมู่มาก หลักการนี้ ต้องควบคู่ไปกับการเคารพและคุ้มครองสิทธิเสียงข้างน้อยด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นหลักประกันว่า ฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้วิธีการพวกมากลากไปตามผลประโยชน์ความเห็นหรือกระแสนิยมของพวกเขาจนอย่างสุดโต่ง แต่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมด เพื่อสร้างสังคมที่ประชาชน

เสียงข้างน้อย รวมทั้งชนกลุ่มน้อย ผู้ด้อยโอกาสต่างๆ สามารถอยู่รวมกันได้อย่างสันติสุข โดยไม่มีการเอาเปรียบกัน และสร้างความขัดแย้งในสังคมมากเกินไป ค่านิยม ทศนคติ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตย นอกจากจะเป็นระบอบการเมืองแล้ว ยังเป็นระบอบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมด้วย ดังนั้นจึงไม่ใช่อยู่ที่รัฐธรรมนูญ กฎหมาย การเลือกตั้งและการต่อรองทางการเมืองเท่านั้น หากอยู่ที่สมาชิกในสังคมจะต้องช่วยกันหล่อหลอม สร้างค่านิยม วิถีชีวิต ที่เป็นประชาธิปไตย มาตั้งแต่ในครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน เพื่อจะนำไปสู่หรือการปกป้องระบอบประชาธิปไตย ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ทุกวันนี้ต้องยอมรับว่าสังคมโลกและสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวางหลายด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองโดยแต่ละด้านได้ส่งผลกระทบถึงกัน เชื่อมโยงกันตลอดเวลา กล่าวสำหรับด้านการเมืองนั้นถือว่าการเปลี่ยนแปลงที่มีนัยสำคัญต่อสังคมมนุษย์เพราะมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันและนัยดังกล่าวส่งผลไปถึงการจัดความสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจระหว่างคนในสังคมด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาการเมืองเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาประเทศ ดังนั้นในการพัฒนาทางการเมืองจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญเบื้องต้นต่อประชาชน พัฒนาพลเมืองที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้นมา ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ ความเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมการเมือง (Political culture) วัฒนธรรมทางการเมืองในที่นี้หมายถึงการกระทำร่วมกันของประชาชนที่เห็นเป็นพฤติกรรมร่วมกันอย่างชัดเจน (Jeowsriwong, 2007: 13)

การจะสร้างความเชื่อร่วมกันจนเกิดความเห็นสาธารณะร่วมกันได้นั้น จะต้องสร้างระบบการเรียนรู้ไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้ระบบการเรียนรู้เป็นกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม (Socialization) ให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ต้องการขึ้นมา

วัฒนธรรมทางการเมืองที่ควรเป็นไปเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองของไทย คือ วัฒนธรรมที่นำไปสู่การสร้างเสถียรภาพทางการเมือง (Political stability) เพราะเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลนั้นเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาทางการเมืองและพลเมือง จะเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนนาน คือการสร้างความเป็นประชาธิปไตย (Democratization)

การพัฒนาทางการเมืองของไทยที่ควรจะดำเนินเบื้องแรกคือการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้กับประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งประกอบด้วย 1) แผนเค้าโครงหรือแม่บทเกี่ยวกับการสร้างความเป็นประชาธิปไตยในทุกมิติ เช่น การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทาง

การเมือง การดูแลตรวจสอบสถาบันทางการเมือง การดูแลตรวจสอบระบบราชการ ฯลฯ 2) แผนเค้าโครงวิธีการหล่อหลอมทางสังคมเพื่อให้เกิดการนำแผนต่างๆ ตามที่จะมีขึ้นไปสู่การปฏิบัติ (Implementation) ให้เกิดผล

การจะพัฒนาทางการเมืองจึงควรเริ่มต้นด้วยการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยโดยการให้การศึกษาและการพัฒนาทักษะการสร้างวัฒนธรรมนั้นทางตรงและทางอ้อมแก่ประชาชน (Civic education) จึงนำไปสู่การพัฒนาในมิติอื่นๆ เพื่อการพัฒนาการเมืองต่อไป พื้นฐานสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาการเมืองไทยบรรลุเป้าหมายก็คือ การที่ประชาชนในชาติมีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนัก และมีจิตสำนึกเป็นประชาธิปไตย ยึดถือหลักประชาธิปไตยเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต หรือมีวิถีชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งการไปสู่จุดหมายดังกล่าวดังกล่าวนี้นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เป็นเรื่องจำเป็นที่ทุกฝ่ายจะต้องให้ความสนใจและหันมาร่วมกันดำเนินกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในสังคม การให้การศึกษาทางการเมือง และประชาชนต้องยอมรับว่ารัฐธรรมนูญได้ออกแบบให้มีส่วนสำคัญหลายส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเมือง จึงมักมีการยกย่องกันมากว่าเป็นรัฐธรรมนูญของการปฏิรูปการเมืองการปกครองของไทยยุคใหม่ ซึ่งสิ่งที่รัฐธรรมนูญออกแบบไว้นั้นก็มีหลายสิ่งหลายประการที่มีการลงมือทำไปแล้ว เห็นผลแล้ว และได้สร้างกระบวนการเรียนรู้วิถีชีวิตทางการเมืองแก่ประชาชนเพิ่มขึ้นจากเดิมไม่น้อย ดังจะเห็นได้ว่า การพัฒนาการเมืองที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้นั้นเป็นหน้าที่ของรัฐต้องจัดทำแผนขึ้น แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วเนื้อหาของการพัฒนาการเมืองปรากฏอยู่หลายที่ ทั้งจาก รัฐสภา ทั้งในรูปแบบของการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา และอุดมศึกษา หรือแม้แต่เนื้อหาของนโยบายที่พรรคการเมืองต่างๆ กำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาการเมือง และส่งเสริมประชาธิปไตย ตลอดจนการมีหลักสูตรให้การศึกษาทางการเมืองแก่สมาชิก และประชาชนรวมถึงการให้ข่าวสารข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับความรู้ทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ ในหลายๆ โอกาสโดยผ่านสื่อต่างๆ (Samuithawani, 2002 : 6)

โดยการพัฒนาพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย สามารถสร้างพลเมืองที่ดี มีคุณภาพจะต้องประกอบไปด้วย 1) การเรียนรู้และการพัฒนาวิถีประชาธิปไตย 2) การสื่อสารการเมืองแบบประชาธิปไตย

1) การเรียนรู้และการพัฒนาวิถีประชาธิปไตย

ปัจจุบันประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญของการให้ศึกษาด้านสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ศิลธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษา ทั้งนี้เพื่อปลูกฝังค่านิยม

และเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแก่เยาวชน ซึ่งเป็นการให้การศึกษาทางการเมืองที่เป็นทั้งรูปแบบการให้ความรู้ความเข้าใจ หรือการรับรู้จากการรับรู้ (Cognitive domain) และการให้การศึกษาทางการเมืองกับประชาชน ทั้งปัจเจกชน กลุ่มและองค์กรประชาชน ซึ่งการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง คือ (experience domain) ทั้งสองด้านนี้ หากพิจารณาจำแนกส่วนประกอบที่สำคัญและจำเป็นในการให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชนแล้ว จะมีอยู่ 3 ด้าน คือ

(1) ด้านการอบรมบ่มนิสัยให้เกิดความรับผิดชอบทางสังคม ศีลธรรม และจริยธรรม ซึ่งเป็นรากฐานเบื้องต้นของการเป็นพลเมืองที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย คือ มีความเชื่อมั่นและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความประพฤติ และพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคม มีความสัมพันธ์ต่อผู้อื่นและต่อสังคมโดยรวมอย่างเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เคารพกติกาของสังคมในรูปของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ซึ่งการให้การศึกษาส่วนนี้จะต้องมีทั้งส่วนที่เป็นสาระตลและ ส่วนที่เป็นทักษะ ซึ่งต้องให้มีกระบวนการเรียนรู้ที่ควบคู่กันไป โดยมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ที่เข้าถึง และเข้าใจคุณค่าและมีทัศนคติในด้านบวก

(2) ด้านการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมกับชุมชน และสังคมเพื่อกล่อมเกล่าปัจเจกชนไม่แปลกแยกจากการเมือง ไม่เบียดหนายหรือหนีการเมือง เน้นกระบวนการสร้างพลเมืองดี ก็คือ คนที่ไม่ดูดาย เพิกเฉยต่อสังคมและปัญหาต่างๆ รอบตัว ซึ่งจะต้องเผชิญอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ พลเมืองดีจะเป็นผู้ที่เข้าใจและตระหนักในวิถีประชาธิปไตย โดยมีบุคลิกภาพที่เกื้อกูลการพัฒนาการเมือง คือเรียนรู้และทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สังคม มีทักษะบริการสังคม พลเมืองดี (Good citizen) คือผู้ที่มีความตื่นตัวที่พร้อมรับรู้และมีปฏิกิริยาต่อปัญหาต่างๆ เร็ว และมีจิตใจสาธารณะที่จะวิเคราะห์ แสดงออกทางความคิดเห็นให้กับสังคม อาทิ มีความตื่นตัวต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต คุณภาพสังคม และเชื่อว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ทางการเมืองสู่วิถีประชาธิปไตยนั้น จะทำให้คนในสังคมลุกขึ้นมาควบคุมประเด็นในสังคมเอง มิใช่ปล่อยให้ป็นหน้าทีรัฐบาลหรือกลไกของรัฐและพรรคการเมืองเพียงฝ่ายเดียว

(3) ด้านการมีความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมที่เกี่ยวกับสถาบันการเมือง ประเด็นและปัญหา ตลอดจนการดำเนินงานของระบอบประชาธิปไตย การที่พลเมืองสามารถมีอิทธิพลต่อการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติ (Samuithawani, 2002: 3)

องค์ประกอบดังกล่าว เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการจัดกระบวนการเรียนรู้วิถีประชาธิปไตยของประชาชนเพื่อเตรียมการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ไม่เฉพาะในด้านการมี

ความรู้ในการเมือง (Political literacy) เท่านั้นแต่หากรวมถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ทางการเมือง หรือเรียนรู้วิถีประชาธิปไตยสู่ประชาชนที่จะทำให้ประชาชนมีทักษะ ความรู้ และทัศนคติที่จำเป็นเพื่อให้ตนเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพต่อการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ (Political mind/political awareness) ด้วย

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้วิถีประชาธิปไตยนั้น ไม่จำกัดอยู่ที่สถาบันใดสถาบันหนึ่ง คือ โรงเรียน มหาวิทยาลัย สำนักงานของพรรคการเมือง และการจัดกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองก็ไม่ใช่การออกแบบหลักสูตรให้กับองค์กรดังกล่าว แต่เป็นการออกแบบเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มาจากปรากฏการณ์ทางการเมือง ประเด็นปัญหาสาธารณะจากประสบการณ์และชีวิตจริง

การจัดกระบวนการเรียนรู้วิถีประชาธิปไตยสู่ประชาชน ประเทศไทยปัจจุบันมีองค์กรหลายภาคส่วนของสังคมที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดกระบวนการการเลือกตั้ง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงองค์กรอาสาสมัครเอกชน NGO ประเด็นสำคัญที่มีการระดมความคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้วิถีประชาธิปไตย สู่ประชาชนนั้น แบ่งออกเป็น ดังนี้

1) ที่ผ่านมาการเรียนรู้วิถีประชาธิปไตยในสังคมไทยเป็นไปในลักษณะใด การเรียนรู้ นั้นเพียงพอที่จะสร้างสังคมประชาธิปไตยให้มั่นคงและยั่งยืนได้หรือไม่ มีความเห็นเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้วิถีประชาธิปไตยสู่ประชาชนในอดีตหลายประเด็น อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบ การปลูกฝังกล่อมเกล่าในสถาบันการศึกษา การสร้างเครื่องมือและคู่มือเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ การเมืองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชนของหน่วยงานของรัฐ องค์กรภาคเอกชน และ สื่อมวลชน ซึ่งเป็นการให้การเรียนรู้เชิง cognitive domain เป็นด้านหลัก ในส่วนของประสบการณ์ ตรงหรือด้าน experience domain เป็นเพียงประสบการณ์ที่มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้โดยมี รูปแบบที่ตายตัวโดยผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่สำคัญคือรูปแบบของการเลือกตั้ง การชุมนุม เรียกร้อง และการประท้วง การจัดกิจกรรมตามกรอบการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน สถาบันการศึกษา และสถาบันทางการเมือง ภายใต้กรอบกฎหมายและการกำกับดูแลภาครัฐ (Samuithawani, 2002: 5) กล่าวได้ว่า ในอดีตที่ผ่านมา นั้น สังคมไทยยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชน ส่วนใหญ่เรียนรู้วิถีชีวิตประชาธิปไตยอย่างเพียงพอ ทั้งๆ ที่สังคมเปิดมากขึ้น แต่โครงสร้างทาง วัฒนธรรมและโครงสร้างทางการเมืองยังไม่เปิดเต็มที่ ประชาชนจึงยังมีความขัดแย้ง และคับข้องใจ ระหว่างความรู้ทางการเมืองในมิติของการพัฒนาการเมืองสู่วิถีประชาธิปไตยกับประสบการณ์

จริงในระบบการเมืองที่เป็นอยู่ อย่างไรก็ตามมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า วิธีประชาธิปไตยเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมือง และการพัฒนาการเมืองไทยอย่างยั่งยืนในอนาคต

2) แนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้วิถีประชาธิปไตยสู่ประชาชน ควรเป็นอย่างไร มีความที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองนั้น จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับการสร้างวิถีประชาธิปไตย เริ่มจากระดับพื้นฐาน คือ ครอบครัว การศึกษา การดำเนินชีวิตของประชาชนที่จะต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง การเรียนรู้ทางการเมืองของประชาชนจึงไม่จำกัดที่การให้ความเข้าใจ การสร้างแบบจำลองในการเรียนรู้จากเหตุการณ์จริง และประสบการณ์ตรง นั่นคือ การมีช่องทางที่เปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองอย่างกว้างขวาง (Samuithawani, 2002: 9)

เรื่องสำคัญและเร่งด่วนที่ต้องคำนึงถึงในการจัดกระบวนการเรียนรู้วิถีประชาธิปไตยสู่ประชาชน คือการมีข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอ และช่องทางที่ประชาชนจะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่สะดวกและหลายช่องทาง ได้แก่

1) การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในชีวิตประจำวัน การติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐหรือกลไกของรัฐ การแสดงออกถึงความต้องการเพื่อการปกป้องรักษาผลประโยชน์ของตนเอง ชุมชน การมีความรู้เข้าใจกิจกรรมสาธารณะ

2) การเรียนรู้จากสังคมแวดล้อม ผ่านสื่อทุกประเภท อาทิ ทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต

นอกจากนี้ยังควรจะต้องมีองค์ความรู้เรื่องวิถีประชาธิปไตย ที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความตระหนักเท่าทันกับกติกา กฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบหรือประเด็นทางการเมือง เพื่อการประเมินการตัดสินใจโดยอิสระ ปราศจากการครอบงำ ซึ่งโดยพื้นฐานทางวัฒนธรรมสังคมพุทธ มีปรัชญากระบวนการเรียนรู้เหตุ/ผลเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว

2) การสื่อสารการเมืองแบบประชาธิปไตย

การสื่อสารทางการเมืองมีข้อพิจารณาใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้ คือ 1) กลุ่มเป้าหมาย 2) จุดประสงค์หลักคืออะไร 3) ภาษาที่ใช้ 4) หลักการจิตวิทยา และ 5) วิธีการนำเสนอ (Theeravakin, 2005: 23)

(1) กลุ่มเป้าหมาย (target groups) ในส่วนของกลุ่มเป้าหมายจะต้องคำนึงถึงระดับการศึกษาภูมิศาสตร์ กล่าวคือ อยู่ในตัวเมืองหรือต่างจังหวัด อยู่ในที่ที่ทำการประมง หรือการเกษตร ศาสนาที่กลุ่มนั้นนับถือเป็นส่วนใหญ่ เพศ ฯลฯ ที่ต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายก็เนื่องจากว่าแต่ละกลุ่มย่อมมีความสามารถในการรับข้อมูลข่าวสารแตกต่างกัน ข่าวสารบางอย่างอาจจะไม่เป็นที่ยอมรับของคนบางกลุ่ม ซึ่งในส่วนนี้จะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับภาษาที่ใช้ รวมทั้งหลักการทางจิตวิทยา และวิธีการนำเสนอด้วย

(2) จุดประสงค์หลัก (main objectives) การสื่อสารทางการเมือง ก็เช่นเดียวกับการสื่อสารในทางธุรกิจหรือในเรื่องอื่นใด โดยมีจุดประสงค์หลักอยู่ 3 ประการ ดังนี้

(2.1) การสื่อสารเพื่อให้รับทราบโดยให้ผู้รับข่าวสารเข้าใจอย่างถ่องแท้ ซึ่งจะต้องสื่อสารโดยกระจำไม่ต้องมีการตีความหรือนำไปสู่ความที่เป็นการเข้าใจผิดได้

(2.2) การสื่อสารเพื่อให้ผู้รับข่าวสารคล้อยตาม คือการสื่อสารที่พยายามชักจูงให้ผู้รับข่าวสารเห็นด้วยกับความเห็นบางประการ ในส่วนนี้ทางรัฐศาสตร์ถือว่าเป็นส่วนของการมีอำนาจทางการเมือง กล่าวคือ อำนาจทางการเมือง ได้แก่ การให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับความเห็นของผู้สื่อสารนั้น เมื่อทำให้ผู้เห็นคล้อยตามมากขึ้นตามลำดับอำนาจทางการเมืองก็จะเพิ่มขึ้นตามลำดับ

(2.3) การสื่อสารเพื่อให้มีการปฏิบัติตาม การสื่อสารที่มีการปฏิบัติตามนั้นคือการสื่อสารที่สมบูรณ์ และในส่วนของอำนาจทางการเมืองนั้นถือว่าเป็นการมีอำนาจเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงขึ้น

(3) ภาษา (language) ภาษาที่ใช้ย่อมขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมาย จุดประสงค์ และหลักจิตวิทยา ในกรณีที่สื่อสารกับกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ใช้แรงงาน ภาษาที่ใช้ต้องเข้าใจง่าย เรียบง่าย มีลักษณะเป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม กรณีสื่อสารกลับกลุ่มที่มีการศึกษา ภาษาที่ใช้ก็ต้องเปลี่ยนไป และภาษายังเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ ถ้าต้องการเพียงให้รับทราบก็ใช้ภาษาที่เรียบง่ายและกระจำ ถ้าต้องการให้คล้อยตามก็ต้องใช้เหตุผลชักจูงให้เห็นผลดีผลเสีย บางครั้งต้องใช้จิตวิทยา

ปลูกให้มีความรักเกียรติและศักดิ์ศรีของคนไทย หรืออาจจะพูดให้เกิดความรู้สึกฮึดสู้ คือภาษาย่อมขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมาย จุดประสงค์และหลักจิตวิทยา

(4) หลักการจิตวิทยา (psychology) การสื่อสารแบบเรียบง่าย ตรงไปตรงมา ทำได้ในกรณีทำให้รับทราบ แต่ถ้าต้องการให้คล้อยตาม หรือปฏิบัติตาม บางครั้งต้องใช้หลักจิตวิทยาและวิธีการนำเสนอแบบแยบยล และแปลกออกไป

(5) วิธีการนำเสนอ (presentation) การสื่อสารจะต้องนำเสนอโดยผ่านช่องทางต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ โทรโซ่ง ดิฌ้องร็องปาว แจกใบปลิว แผ่นพับ อินเทอร์เน็ต การพูดด้วยวาจา การใช้สัญลักษณ์ ฯลฯ วิธีการนำเสนอต่างๆ นี้อยู่กับการวิเคราะห์แล้วว่าวิธีใด หรือหลายวิธีรวมกันจะได้รับประโยชน์มากที่สุด ในการนำข่าวสารถึงผู้รับข่าวสารโดยสมบูรณ์ นอกจากการนำเสนอแล้วยังเกี่ยวข้องกับภาษาที่ใช้ ผนวกกับจิตวิทยา โดยสามส่วนหลังนี้จะต้องพิจารณาถึงกลุ่มเป้าหมายและจุดประสงค์หลักจะเป็นตัวกำหนดภาษา หลักการจิตวิทยา และวิธีการนำเสนอ

ภาษาที่นำมาใช้ในวิธีการนำเสนอ มีดังนี้ คือสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายสื่อสารโดยเริ่มต้นด้วยการตั้งคำถาม สื่อสารโดยนัยสื่อสารโดยให้เห็นและให้ผู้รับข่าวสารคิดเอง การปลูกเร้าให้เกิดการฮึดสู้ การสื่อสารนี้จะต้องปลูกความรู้สึกที่กระตุ้นให้ไม่ยอมแพ้การสื่อสาร โดยให้ความหวังการสื่อสารโดยวิงวอน

ในการสื่อสารทางการเมืองให้สร้าสรณ์นั้น อาจจะใช้วิธีการปลุกระดมให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันของกลุ่มต่างๆ โดยมีเป้าหมายหลักคือ การปฏิรูปการเมือง การพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ต่อเนื่องและยั่งยืน บนฐานของความสมานฉันท์ ลดความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ทั้งนี้เพื่อให้กำลังทั้งหลายของชาติรวมกันเป็นหนึ่งเดียวภายใต้ระบอบการปกครองที่มีความเสมอภาค ยุติธรรม และเป็นประชาธิปไตย เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในภูมิภาคและในโลก และที่สำคัญเพื่อให้สามารถยืนหยัดต่อสู้กับปัญหา วิกฤติต่างๆ ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ประเทศไทยต้องมีเสถียรภาพทางการเมืองจึงไม่สามารดที่จะมีการเมืองที่อ่อนแอไร้เสถียรภาพ ดังนั้น จึงต้องร่วมมือร่วมใจกันทุกฝ่าย เพื่อจุดประสงค์ดังกล่าว ซึ่งต้องถือว่าเป็นภารกิจอันศักดิ์สิทธิ์ของคนไทยทุกภาคส่วน

เมื่อจุดประสงค์หลักเป็นตามที่กล่าวมาแล้วก็ใช้หลักการสื่อสาร 5 ข้อ โดยแยกแยะเป็นกลุ่มเป้าหมาย จุดประสงค์ ภาษาที่จะนำมาใช้ หลักการจิตวิทยา วิธีการนำเสนอ

การสื่อสารทางการเมืองคือการชักจูงให้คนทราบ เข้าใจ คล้อยตามและปฏิบัติตาม ถ้าการสื่อสารไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์หลัก ก็คือความล้มเหลว ดังจะเห็นได้ว่าการเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย การเข้าใจวิธีการ การรู้จักหลักการ หลักจิตวิทยา และความหลากหลายของการนำเสนอ รวมทั้งคำพูดที่ใช้ในภาษา จึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง นี่คือนักการทั่วๆ ไป ในการปฏิบัติจริงจะต้องแยกออกเป็นเรื่องๆ และออกแบบการสื่อสารในแต่ละประเด็นเฉพาะ ณ จุดภูมิศาสตร์ เฉพาะที่ และ ณ เวลาเฉพาะช่วง ซึ่งย่อมแตกต่างกันไป ทั้งนี้เนื่องจากการสื่อสารไม่สามารถจะใช้มาตรฐานและมาตรการเดียวในลักษณะสถานการณ์ที่แน่นอนได้ สถานการณ์ทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ เป็นสถานการณ์ที่พลวัต การสื่อสารต้องคล้อยตาม เปลี่ยนไปตามสภาพของสังคม และค่านิยม รวมทั้งวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมย่อยของคนแต่ละกลุ่มในสังคมนั้น

บทสรุป

การพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 นั้น จะต้องสร้างและพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นโดยประชาชน ต้องมีความรู้ความเข้าใจ การเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง เมื่อมีความรู้แล้ว จะต้องนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามวิถีสังคมโดยเริ่มจากชุมชน การนำเอาความรู้ไปถ่ายทอดโดยการอบรม สัมมนาแก่ชุมชน และสื่อสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว โดยเน้นหลักการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย 5 ประการ คือ 1) รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ 2) เคารพหลักความเสมอภาคและสิทธิของผู้อื่น 3) เคารพความแตกต่าง 4) เคารพกติกาและ 5) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม อีกทั้งการนำความรู้ความเข้าใจในหลักการของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญควบคู่กัน กับการพัฒนาพลเมืองที่ดี หัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย 5 ประการ คือ 1) หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Government by consent) 2) หลักสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (Human Rights and Freedom of the people) 3) หลักความเสมอภาค (Equality) 4) หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม (Rule of Laws) และ 5) หลักการเสียงข้างมาก (Majority rule) ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights) เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายหรือผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างได้แสดงทัศนะหรือแนวความคิดของเขา โดยในแต่ละหลักการ

ดังกล่าวที่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางพื้นฐานการปฏิบัติตนของการพัฒนาเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตยที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ สามารถมองเห็นความจริงจากความหลากหลายอย่างมีเหตุผล ประชาชนจะต้องพัฒนาตนเอง การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเป็นพันธกิจที่สำคัญมากสำหรับสังคมไทย เพื่อให้สังคมไทยก้าวพ้นความขัดแย้งและร่วมกันสร้างสรรค์สังคมไทยให้เจริญก้าวหน้า ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความสุขมากขึ้น ก็จะส่งผลให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีความเข้มแข็งมากขึ้นเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. (2555). *แนวทางการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ไปสู่การปฏิบัติในระดับจังหวัด*. ม.ป.ท. อ้างถึงในบทวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์และเชื่อมโยงเพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2557-2561).
- การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย. (2554). กลุ่มงานผลิตเอกสารสำนักประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2545). *คู่มือการเรียนรู้การสอนพลเมือง-พลโลก การบูรณาการเรียนรู้อจากประสบการณ์จริงตามแนวทางรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ* กรุงเทพฯ: ศูนย์สภาลาดพร้าว.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2550). *เอกสารประกอบการแสดงปาฐกถาพิเศษ “วัฒนธรรมทางการเมืองไทย” ในเอกสารการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 9 เรื่อง วัฒนธรรม การเมือง จริยธรรมและการปกครอง*. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์.
- ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civiceducation) : พัฒนาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตยที่คน*. เอกสารประกอบการบรรยายการประชุม. คณะอนุกรรมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของรัฐสภาและเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยครั้งที่ 2/2555 วันที่ 11 ธันวาคม 2555.

พรรณพร ลินสวัสดิ์. (2554). *พัฒนาประชาธิปไตย พัฒนาการเมืองไทย*. กลุ่มงานผลิตเอกสารสำนัก
ประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระ
เกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระ
ชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2548). *การเมืองการปกครองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิสุทธิ โพธิ์แท่น. (2551). *แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี
และราชกิจจานุเบกษา.

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2552). *การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2543). *การเมืองภาคพลเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์
คบไฟ.

Ethridge, Marcus & Handelman, Howard. (2510). *Politics in a changing world: A comparative
introduction to political science* (5th ed). Wadsworth : Cengage Learning.

Moten, Abdul Rashid & Islam, Syed Serajul. (2009). *Introduction to political science*. Malaysia:
Cengage Learning Asia Pte Ltd.

Translated Thai Reference

Department of Justice (2012). *Driving directions human rights issue 2 to the provincial practice in
the province... Referring to the data analysis a situation and a link to the National Human
Rights Plan 3* (B.E. 2557-2561). [in Thai]

Government politics in democracy. (2011). *Thai PR document production group*. Bangkok: The
Office of Secretary to the House of Representatives. [in Thai]

Ieowsriwong, T. (2007). *Supporting documents for special speeches "Thailand culture" in the
meeting of King Prajadhipok's Institute The 9th cultural Story of the political ethics and
dominance*. Bangkok: Printing Center is Kaen Chan. [in Thai]

- Phothan, V. (2008). *The basic concept of democracy*. Bangkok: Office of Cabinet and Government publication. [in Thai]
- Prasertkul, S. (2009). *Public politics in democracy* (2nd ed.). Bangkok: English language publisher. [in Thai]
- Dictionary of Royal Academy 2011. (2013). *Institute Dictionary, 2011 His Majesty the King's ceremony for the celebration of Rajamangala 7 Dec. 5 December 2011*. Bangkok: Royal Institute. [in Thai]
- Sinsawat, P. (2011). *Democracy development Thailand's development office*. Bangkok: The Office of Secretary to the House of Representatives. [in Thai]
- Samuithawani, C. (2002). *Citizen teaching guide-Phonlok the integration of learning from the actual experience along the Constitution guidelines and the National Education Act*. Bangkok: Guru Ladprao. [in Thai]
- Thawanarunitkul, P. (2012). *Study to establish citizens (civic education): The Thai development by creating a democracy at people*. Handout to the meeting. The sub-committees of Parliament's news release and civil citizenship in the democracy 2/2555 December 11, 2555 [in Thai]
- Theeravakin, R. (2005). *Thai government politics* (7th ed.). Bangkok time: Thammasat University. [in Thai]

ผู้เขียน

ดร.วัฒนชัย สิริญาณ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000 โทร. 096-5649914 อีเมล :

watwatna19@mail.com

นายชัยรัตน์ มาสอน

สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขต
ขอนแก่น 237 กลางเมือง ถนน กลางเมือง ตำบล ในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น ขอนแก่น
40000 โทร. 086-0515596 อีเมล :chai_siripunyo@hotmail.com

Authors

Dr.Watthanachai Siriyan

Research and Development Institute Ubon Ratchathani Rajabhat University. 2

Ratchathani Rd., Mueang Tambon, Muang District, Ubon Ratchathani Province 34000

Tel.: 096-5649914 E-mail: watwatna19@mail.com

Mr. Chairat Mason

Political science Faculty of Political Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya

College, Khon Kaen University 237, Central Rd., Muang District,

Mueang Khon Kaen, Khonkaen

40000 Tel.:086-0515596 E-mail: chai_siripunyo@hotmail.com

